

På grunna: Denne ørreten ble tatt inne i en grunn vik, mens sola skinte og en sørvestlig bris strøk over vannet.

Fiskeforhold i FOROLLHOGNA

Forollhogna Nasjonalpark

I Forollhogna er det ikke uvanlig med kilosørret i svært god kondisjon og med blodrødt kjøtt. Det ble et etterlengtet gjensyn med nasjonalparken mellom Hedmark og Trøndelag da Morten B. Stensaker besøkte den i august i fjor.

Tekst og foto:
Morten B. Stensaker

Stien fra Sverjesjølia mot fjellet Sverjesjøhøa (1240 moh.) og Litl-Hiåsjøen (945 moh.) er godt opptrekket. Hver gang jeg følger slike tråkk slår det samme spørsmålet meg: Hvem gikk her første gang, hvor lenge siden er det og i hvilket ærend? Var det denne stien som ble brukt da ørreten en gang ble plantet i området hvor Litl-Hiåsjøen ligger, eller kom fisken inn fra Trøndelag-siden?

TANKESPINN OG FISKESUG

Trolig kan det være veldig lenge siden ørreten kom inn hit. Ikke usannsynlig kan det ha vært da Gorsetvollen og Råvollen ved Storhiåsjøen (927 moh.) ble tatt i bruk, men når var det? At ørreten fulgte med mennesket som et annet husdyr innover i fjellene er i hvert fall sikkert. I Norge vet vi det har vært drevet seterbruk og beitevirksomhet i fjellet før vikingtiden, altså før år 800. Tankespinn som dette synes jeg er det fineste krydder når jeg besøker ethvert nytt fiskeområde. ➤

Endelig tilbake:
Det ble et etterlengtet gjensyn med nasjonalparken da Morten B. Stensaker besøkte «Hogna» i august i fjor.

I foten av Sverjesjøhøa blir tankene brutt av et storslagent syn. Landskapet mot Litl-Hiåsjøen er klassisk Hogna; rolige linjer, ingen dramatik, en del myr og vann som blinker som store og små smil i terrenget. Naturopplevelsene står nå nesten i kø.

En storlom – fiskejegeren framfor noen – kommer på hastige vinger med kurs for Gåsengtjørnan (957 moh.). Her skal vi seinere forstå at den har unger, og her skal vi oppleve ørretfest. I retning Litl-Hiåsjøen skiller noe mørkt seg ut i terrenget. Kikkerten avslører en av de største reinsbukkene jeg har sett. Hvilket gevir, og for noen kraftige brunstføler bukken har! Da avstanden mellom oss er snau 200 meter reiser det kraftige dyret på hodet. Så legger det i vei i lett trav, men dyret drar ikke langt før det igjen begynner å beite.

FRA EN BEVISSTHET TIL EN ANNEN

Siden jeg første gang hørte om Forollhogna nasjonalpark har jeg alltid forbundet dette området mellom Hedmark og Trøndelag med pene og feite ørreter. En lett bris stryker over vannet og får det til å glitre i den grunne vika like før Litl-Hiåsjøbua. Noe i meg sier at sjansen for å fisk kan være god. Av med sekken, fram med stanga og på med snella. En av grumslukene – en Viking Herring i kobber med svart rygg – monteres til en 0,25 mm fortom i fluorkarbon.

Langt der ute lander den 10 gram tunge sildesluken. Straks den treffer vannspeilet starter jeg en hurtig og rykkvis innsveiving. Fire omdreininger, stopp, fire omdreininger, stopp. Et kast, to, tre og pang. Slike hogg er bare helt fantastiske. De rykker meg fra én tilstand og inn i en annen: En eksklusiv følelse der det bare er meg og fisken som gjelder. Ørreten går høyt til vær, skjener av gårde og viser stor vitalitet. Pulsene øker, blikket blir konsentrert og tankene rene og kalkulerende. Da den kommer inn mot land blir den enda villere, skjener hit og dit. Denne må jeg ikke miste. Så kommer det avgjørende slaget, der fisken skal landes med et fast grep. To kakk i hodet. Kill & eat. Målebåndet viser 44,5 cm. K-faktoren anslås

Kjentmann:
Siden gutteda-
gene har Ivar
Næverdal, fra
Rennebu, fisket i
Forollhogna.

til 1,1, og da blir vekta oppunder kiloen. En ting må også bemerkes: Krokingen. Den er meget dyp, akkurat slik den var hos den litt større ørreten jeg fikk sist jeg besøkte Forollhogna.

Kjentmann Ivar Næverdal kommer i kveld, og han skal få stekt ørret. Kjøttfargen er av klasse «hognarød». Tarmen på ørreten er full, det samme er magesekken. Hvilket ærend den hadde inne på grunna er lett å forstå da jeg trykker på magesekken og kjenner harde klumper på størrelse med en liten ert. Vannsnegler. Den siste ørreten jeg så som var proppfull av slik ble tatt på Island og veide rundt to kilo. Etter å ha lest litt om snegler i vann er det rimelig å anta de vi her snakker om er ferskvannlungesnegler. I Norge har vi cirka 20 arter av disse.

GODE VEKSTVILKÅR

Første gang jeg hørte om Forollhogna nasjonalpark var det villreinen som var tema. I radioprogrammet ble det framhevet at reinen her er kjent for sin høye vekt. En viktig forklaring på det er det rike og varierte beitet. Min tanke gikk derfor videre til at når forholdene på land er så gode, bør vel forholdene under vann være det samme. Etter fire turer hit har jeg virkelig forstått at dette

er tilfelle. Biolog, og tidligere fiskeforvalter i Hedmark, Tore Qvenild, har gitt meg viktig kunnskap om naturforholdene i Hogna.

Vannene i dette nokså lavtliggende fjellområdet er gjerne grunne og vindeksponerte. Når det blåser vil bunnvann blandes med det varmere overflatevannet, slik at temperaturen blir lik i hele vannsøylen. Det klare vannet gjør at lyset trenger langt ned, noe som gjør at de små påvekstalgene trives på de fleste dyp. Berggrunnen (fyllitt og glimmerskifer) er skifrig og «mjuke», og rike på mineraler. Det gir meget gode vekstvilkår, særlig når nedbøren i tillegg er «passe stor». Samtidig er løsmassedekket ofte tykt, slik at nedbøren blir «silet» og gir høy pH. Den gode vannkvaliteten er vel hovedforklaringen på at det er registrert over 30 arter med krepssdyr i nasjonalparken. De fleste vannene ligger høyt i nedbørfeltet, og de har derfor små tilløp med begrenset gyte- og oppvekstkapasitet. Yngelproduksjonen i gytebekkene og gyteelvene blir derfor passe stor, slik at fisken får et rikt og variert matfat. At linskreps og marflo utgjør en viktig del av føden for fisken er rimelig å tro.

Hogna er som et mini Hardangervidda, sa Tore Qvenild så treffende en gang. Leser du hans kapittel Fisk og fiskeforhold i boka «Forollhogna – natur – kultur – historie» (Friluftslivsforlaget, 2006), er det fare for at du vil drømme om det store nappet. Dette kapitlet ga meg noen viktige aha-opplevelser om livet i vann, og om hvordan forholdene i naturen henger i hop.

BUA VED «FJELLREVBEBEKKEN»

Litl-Hiåsjøbua er god å komme til der den ligger like ovenfor Litl-Hiåsjøen, og like ved Vedhundbekken, eller «Fjellrevbekken». Bua har god plass, og er rett og slett et enkelt og koselig husvære. Like nord for bua beiter en liten flokk rein, slik de alltid pleier å gjøre; med hodene vendt mot vinddraget.

Mot vest ligger sola lav og rød over Litlfjellet (1020 moh.). Værtagnet «Red in the morning – sailors warning, red in the night – sailors delight», pleier ofte å stemme, men denne gang skal det få en motsatt betydning. Kjentmann Ivar Næverdal kommer derfor traskende innover i mørke kvelden, for i morgen er det meldt uvær.

Ivar, fra Rennebu i Trøndelag, er naturbruker. Den pensjonerte gårdbrukeren fisker i havet, tar laks i Orkla og ørret i sine hjemfjell. Høsten handler mye om jakt på rein, elg, hjort og rådyr. Å få følge karer som han er alltid takknemlig. Fisketurene blir da langt rikere rent personlig, dessuten blir det mulig å gi leserne ekstra god informasjon om området.

Siden guttedagene har Ivar svingt fiskestanga i en liten del av dette sagnomsuste fjellområdet – et fjellplatå som fra ulike himmelretninger er innskåret av rike seterdaler (landscapsvernområder). Ikke noe er hemmelig for ham om fiske her inne. Han ønsker deg en god fisketur og en ørret du vil huske. ➤

Grov høstørret: I elva mellom Litl-Hiåsjøen og Gåsengtjørnan står det grov ørret om høsten.

Forollhogna nasjonalpark

Opprettet i 2001, og strekker seg utover 1060 km². Hovedtanken bak vernet var leveområdet for villreinen. På grunn av hensynet til reinen er det ikke merkede stier i nasjonalparken. «Hognareinen» er kjent for sin høye slaktevekt, selv om den er blitt noe lavere de siste årene. Vinterstammen for 2018 teller 1300 dyr. Villreinjakt starter 20. august.

Gåsengtjørnan:
En liten, men
sprek ørret fra
Gåsengtjørnan.

Selv har jeg ikke fått mange ørreter i Hogna, men de fire største veide sju til ti hekto, og de var alle av utmerket kvalitet.

ØRRET PÅ 81 CM

Meteorologisk institutt hadde rett. Været blir fryktelig. Over Hogna står himmelens sluser åpne, og det blåser kraftig. Bekker og elver går skummende hvite. Med hettene godt trukket nedover hodene trosser vi været. Ivar anretter en mark på bunnen utenfor det voksende osset til bekken nærmest bua. Deretter hamrer vi løs med slukstengene.

Å holde ut med fiske i vann som Litl-Hiåsjøen, uten å merke livstegn, er ikke så vanskelig. Og forklaringen er enkel: Her er det stor mulighet for å få ørret på kiloen, eller mer. Benken ved Litlhiåsjøbua viser omrisset av en ørret. Den ble tatt august 2014 og var 81 cm lang. Ved en K-faktor (kondisjonsfaktor) på 1, ville fisken ha veid i overkant av 5 kilo. Sannsynligvis var kondisjonsfaktoren godt over dette.

Etter en dugur med brødskive og kaffe, og en liten cowboystrekk, er vi i gang igjen. «Nå da, nå må'n da snart sitte», sier Ivar etter at vi har forsøkt et utall sluker og spinnere. Tilfeldig eller ikke, i hvert fall er det min gode gamle 12 grams Klepp-sluk som gir dagens eneste fisk det er verdt å skrive hjem om. Ikke stor, men en fisk av fineste Hogna-merke.

GÅSENGTJØRNAN

Neste dag smiler været igjen. Med båten vi har leid av Kvikne fjellstyre dorger vi Litl-Hiåsjøen på kryss og tvers. Vi prøver både sluk og wobbler, varierer hastighet og skifter agn med jevne mellomrom, men null respons. Ivar mener det resultatløse fisket skyldes de store nedbørsmengdene dagen forut, noe jeg ikke synes er en dårlig unnskyldning.

Vi legger båten ved osset til elva som kommer fra Gåsengtjørnan (957-960 moh.). Herfra er ikke turen inn til disse tjernene lang. Elva vi følger et stykke huser gytefisk på et par kilo når reinjakta er i gang, forteller Ivar. At ørreten

Snegler: Magesekken på den turens første ørret var full av vannsnegler. Her noen av dem.

kan svømme mellom tjernene og Litl-Hiåsjøen virker sannsynlig, da det ikke er store fallet i elva.

Ikke sjelden har jeg hørt at mark er et suverent agn. Etter utallige turer rundt omkring i Norge, der mark ikke sjelden har blitt framhevet som selve resepten for å lykkes, er min oppfatning at dette er et oppskrytt agn. En eldre fjellfisker ga meg en nyttig opplysning. Han mente at mark er best i isløsingen om våren og sent i sesongen. Hvorfor hadde han ikke noe godt svar på, det var bare slik.

Etter tre-fire timer med iverdig slukfiske har jeg ikke merket antydning til fisk. Ivar derimot får suksess med fire pene ørreter, alle tatt på mark anrettet på bunnen. Slik er fiske. Det er herlig! ■

fiske@egmont.com

Kvikne østre statsallmenning

Området er på 127 km², forvaltes av Kvikne fjellstyre. Tynset kommune, Hedmark.

ATKOMST: Kjør fra Kvikne sentrum og nordover mot Sverjesjølia/Stor-Sverjesjøen. Bom kr 70,-. Kontant. Traktorvei til Sverjesjølia. Lettgått og stort sett tydelig sti til Litl-Hiåsjøen. Like nord for fjellet Sverjesjøhøa (1240 moh.) må du ikke følge det tydelige dyretråkket mot øst, men hold kursen nordøstover. Turen tar et par timer.

LITL-HIÅSJØBUA: Åpen bu med seks sengeplasser, propan, ved, solcelle og kjøkkenutstyr. Kr 100,- per person/natt, kr 300,- for familie/natt. Båt kan leies.

MER INFO: www.kviknefjellstyre.no

KONTAKT: Tlf. 99 27 49 43/kvikne@fjellstyrene.no
FISKEKORT: Circle K, Kvikne, tlf.: 62 48 42 14, eller inatur.no. Døgnkort: kr 70,-. Sesongkort: kr 500,-.

FISKESESONG: Fra midten av juni og utover.
KARTVERK: Forollhogna, Norge-serien, nr. 10080. M: 1:50.000. Nordeca.no

ANNET: Ingen dekning for mobil. Beiteområde for sau; båndtvang. For Stor-Hiåsjøen i Trøndelag er det Budal fjellstyre som selger fiskekort.

BEREGNING AV K-FAKTOR:
<http://ieg.hitos.no/fiske/k-faktor.pdf>